

Kremliaus požiūris į Justo Paleckio 1946–1950 m. „erezijas“

Remiantis Rusijos valstybinio socialinės politinės istorijos archyvo dokumentais ir kitais šaltiniais, straipsnyje siekiama atskleisti, kaip VKP(b) CK vadovai, CK aparato pareigūnai vertino J. Paleckio „nukrypimus“ nuo partijos generalinės linijos ir konfliktus su A. Sniečkumi Lietuvos sovietizavimo klausimais. Aptariama, kaip J. Paleckis, ieškodamas užtarėjų Maskvoje, stengėsi užmegzti klientelinius-patronažinius santykius su VKP(b) CK sekretoriumi A. Ždanovu.

ĮVADAS

Apie Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininką Justą Paleckį kaip politiką ir asmenybę, jo konfliktus su LKP(b) CK pirmuoju sekretoriumi Antanu Sniečkumi Lietuvos istoriografijoje jau nemažai rašyta¹. Vladas Sirutavičius atliko išsamią J. Paleckio kaip tautinio komunisto veiklos analizę². Istoriko teigimu, vėlyvojo stalinizmo metais šio veikėjo politinės nuostatos buvo artimos tautiniam komunizmui, arba, kitais žodžiais, tarybiniam lietuviškajam vietininkiškumui, tačiau kadangi tautinio komunizmo raiškos „politinių galimybių langas“ stalinizmo laikotarpiu buvo gana nedidelis, J. Paleckio iniciatyvos buvo nesėkmingos³.

Specialistai pažymi, kad tautinio komunizmo politikai, kuri daugiausia reikėsi satelitinėse Rytų Europos valstybėse 1944–1947 m., buvo būdingas tam tikras autonomiškumo, savarankiškumo ir nepriklausomybės nuo Maskvos siekis. Tautiniai komunistai pirmiausia buvo linkę tenkinti įvairius ekonominius, socialinius, kultūrinius savo tautiečių interesus⁴. Šiame kontekste prasminga atskleisti, kaip aukščiausieji VKP(b) CK vadovai, CK aparato pareigūnai vertino J. Paleckio „erezijas“, t. y. tautinio komunizmo apraiškas, ir konfliktus su A. Sniečkumi Lietuvos sovietizavimo klausimais. Ar, pabrėždamas specifines Lietuvos sąlygas, siekdamas sušvelninti sovietizavimo kursą, jis sulaukė Kremliaus vadovų pritarimo ir paramos šiems savo siekiams? Kodėl A. Sniečkus, dažnai smarkiai kritikuodavęs J. Paleckį, nesistengė jo pašalinti iš LKP(b) CK biuro arba atleisti iš LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininko pareigų? Į šiuos klausimus siekiama atsakyti straipsnyje. Taip pat atkreipiamas dėmesys į J. Paleckio pastangas rasti sąjungininkų Maskvoje, užmegzti klientelinius-patronažinius santykius su VKP(b) CK sekretoriumi Andrejumi Ždanovu*, kuris nuo 1946 m. rugpjūčio mėn. vietoj Georgijaus Malenkovo

* Andrejus Ždanovas (1896–1948) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) CK įgaliotinis Estijoje (1940 m. birželis–1940 m. rugpjūtis), VKP(b) Leningrado srities ir miesto komiteto pirmasis sekretorius (1934–1944), VKP(b) CK sekretorius ir VKP(b) CK Organizacinio biuro narys (1934–1948), VKP(b) CK Politinio biuro narys (1939–1948), SSRS Aukščiausiosios Tarybos Sąjungos Tarybos pirmininkas (1946 m.

pirmininkavo VKP(b) CK Organizaciniam biurui ir faktiškai buvo antras žmogus po Josifo Stalino.

J. PALECKIO POLITIKOS AŠIS – LIETUVOS „SPECIFIKA“

Pasitelkti vadinamąjį Lietuvos savitumą kaip politinio diskurso argumentą J. Paleckiui galėjo netiesiogiai pasufleruoti VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkas Michailas Suslovas, pirmą kartą apie tai prakalbęs 1944 m. gruodžio 27–30 d. vykusiame LKP(b) CK IV plenumo: „Teisingas požiūris į padėtį, teisingas požiūris į nacionalinius ypatumus darbe ne tik neprieštarauja bolševikinei revoliucinei linijai, bet ir, priešingai, yra jos sąlyga: be nacionalinių ypatumų negali būti ir revoliucinės linijos. Darbuotojai, nepaisantys nacionalinių ypatumų, nesupranta būtinybės visapusiškai plėtoti lietuvių kultūrą, kuri nacionalinė savo forma ir socialistinė turiniu, ir gali savo darbu pridaryti tik žalos.“⁶⁵ Panašių reveransų Lietuvos „ypatumams“ padaryta ir vėliau. 1945 m. liepos mėn. VKP(b) CK Lietuvos biuro darbo ataskaitoje M. Suslovas J. Stalinui rašė: „Kita vertus, daliai draugų rusų, atvykusių į Lietuvą dirbti partinio ir valstybinio darbo, – dažniausiai kaip reakcija į vietinių partinių organizacijų nacionalistinio pobūdžio klaidas – buvo būdinga nacionalinių ypatumų neįvertinimas, o kartais – net ignoravimas. Pavyzdžiui, Klaipėdos miesto partijos komiteto sekretorius drg. Šilinas, šiuo metu atleistas iš pareigų, LKP(b) CK plenumo [turimas omenyje 1944 m. gruodžio 27–30 d. LKP(b) CK IV plenumas. – M. P.]

pareiškė maždaug taip: „Mums nėra ko nerimauti dėl požiūrio į nacionalinius ypatumus, mūsų užduotis – laikytis revoliucinės linijos.“⁶⁶ Siekdamas sklandžiau sovietizuoti lietuvių tautą, Maskvos emisaras, regis, buvo linkęs atsižvelgti į kai kuriuos nacionalinius niuansus, bet kasdienė sovietų valdžios politikos įgyvendinimo praktika rodė visišką atitrūkimą nuo gražios retorikos. Tai įrodyti – ne šio straipsnio tikslas. Galima tik pridurti, kad Šilino atleidimas iš pareigų galėjo šiek tiek pristabdyti revoliucinį šovinistinį atvykusių partijos veikėjų rusų įkarštį, bet šis veiksmas buvo veikiau išimtis, o tai, kad M. Suslovas apie šį atvejį papasakojo J. Stalinui, rodė priešingą dalyką – dauguma atvykėlių rusakalbių partinių darbuotojų nepaisė respublikos specifikos, veikė grubiai ir tiesmukai.

Gali būti, kad LKP(b) CK IV plenumo nuskambėjusios M. Suslovo formuluotės parodė J. Paleckiui tam tikrą legalią politinės kovos retorikos nišą, kuria jis netruko pasinaudoti. 1945 m. rugpjūčio 23–24 d. vykusiame LKP CK VII plenumo jis mokė partijos narius atsižvelgti į „vietos sąlygas“, kurios skiriasi nuo kitų sąjunginių respublikų, „diferencijuotai žiūrėti“ į visus socialinius gyventojų sluoksnius, iškelė lietuvių kalbos, nacionalinės kultūros svarbą⁷. Plenumo išsakytą mintį apie respublikos specifiką jis aktyviai plėtojo ir vėliau.

Pirmas rimtas J. Paleckio ir LKP(b) CK pirmojo sekretoriaus A. Sniečkaus konfliktas dėl Lietuvos sovietizavimo politikos įvyko 1946 m. lapkričio 23–24 d. LKP(b) CK XI plenumo, kuris svarstė VKP(b) CK Organizacinio biuro 1946 m. spalio 5 d. nutarimą „Dėl Lietuvos KP(b) CK darbo“*. Šiame

kovo 12 d.–1947 m. vasario 25 d.). J. Stalino dešinioji ranka ir masinių represijų partijoje organizatorius. Nuo 1944 m. – pagrindinis šalies ideologas.

* Pažymėtina, kad išskirtinis J. Paleckio požiūris į kai kuriuos Lietuvos sovietizavimo klausimus išryškėjo gana anksti. Dar LKP(b) V suvažiavime (vyko 1941 m. vasario 5–9 d.), kalbėdamas apie naujo valstybinio aparato kūrimą, jis kvietė vengti įtarumo vertinant tarpukario Lietuvos specialistus, tarnautojus, nebijoti

nutarime LKP(b) CK buvo smarkiai sukritikuotas už tai, kad padarė didelių klaidų vertindamas politinę padėtį, politinę kovos su „buožija“ ir „buržuaziniais nacionalistais“ liniją, už tai, kad tautinio pagrindžio sunaikinimą suvokė atsietai nuo „klasių kovos“, nevykdė puolimo prieš „buožes“ ir „miesto kapitalistinių elementą“⁸. Šiame plenumo LSSR AT Prezidiumo pirmininkas J. Paleckis daug kalbėjo apie galimybę panaudoti tarpukario specialistus ir inteligentiją, t. y. iš esmės pasisakė prieš visuotinį „buržuazinių nacionalistų“ išvaymą iš valstybinio aparato, prieš valstybinio aparato nulietuvinimą (iš SSRS atsistai rusakalbiai darbuotojai tada ėmė vyrauti valstybinėse įstaigose), prieš teismines vidutiniokų valstiečių represijas. Jis išvardijo šias ypatingas Lietuvos sąlygas ir specifinius bruožus: 1) agrarinis šalies ūkio pobūdis ir socialinis kaimo daugiasluoksniškumas, 2) negausi darbininkų klasė, 3) dvidešimt metų gyvavusi nepriklausoma valstybė, 4) lietuvių nacionalinės kultūros jaunumas, 5) „buožiška“ lietuvių inteligentijos kilmė, 6) vokiečių okupacija ir jos metu vykdytos antisovietinės propagandos „sunkus palikimas“, 7) Lietuva – vienintelė SSRS respublika, kurios dauguma gyventojų yra katalikai, stipriai veikiami „reakcinės dvasininkijos“, 8) sovietų valdžios jaunumas, LKP kadro negausumas ir nepatyrimas. „Mūsų kelias į socializmą, be abejo, turės savų ypatumų. Kai kuriuos etapus mes pakartosime, o per kai kuriuos galbūt ir peršoksime“⁹, – kalbėjo plenumo J. Paleckis. Manytina, kad tada jis tikslingai priminė VKP(b) CK sekretoriaus A. Ždanovo pasisakymą 1946 m. spalio 5 d. VKP(b) CK Organizacinio biuro posėdyje

(kartu su J. Paleckiu jame dalyvavo A. Sniečkus ir Mečislovas Gedvilas), kad LKP(b) CK blogai studijuoja marksizmo-leninizmo teoriją¹⁰. Šios mintys sukėlė A. Sniečkaus ir kitų LKP(b) CK biuro narių nepasitenkinimo reakciją. A. Sniečkus užsipuolė J. Paleckį už požiūrį į „buržuazinių“ specialistų ir senosios inteligentijos panaudojimą, nesutiko, kad valstybinės įstaigos nulietuvintos, kaltino jį nesiimant „praktinio darbo vadovaujant partiniams organams“¹¹. Spaudžiamas daugumos plenumo dalyvių, J. Paleckis buvo priverstas atskiru pareiškimu pripažinti savo klaidas ir teisintis. Pažymėtina, kad pasiteisinimo kalboje jis vėl rėmėsi A. Ždanovu, kuris, „žinodamas Lietuvos padėtį, ypač kreipė dėmesį į nacionalinių kadro ir sąžiningos sovietinės administracijos ugdymą“¹². Tokią gynybos strategiją, kai stengiamasi demonstruoti savo ryšius su aukščiausiais SSRS vadovais, remtis jų išsakytais teiginiais, prisidengti jų valdžios autoritetu, J. Paleckis jam nepalankiomis aplinkybėmis pasitelkė ne kartą. Žinoma, teisintis ir viešai pripažinti klydus J. Paleckiu buvo didelis moralinis smūgis ir pažeminimas, vedantis į prievartinį susidvejimą.

KREMLIAUS INSPEKTORIŲ VERTINIMAI

Pateikti faktai natūraliai kelia klausimą, kaip J. Paleckio politinius pareiškimus vertino vadovaujantys VKP(b) CK aparato darbuotojai. M. Suslovas, 1945 m. liepos mėn. rašydamas VKP(b) CK Lietuvos biuro darbo ataskaitą, LKP vadovus J. Stalinui apibūdino

priimti į darbą įvairias pareigas tarpukario Lietuvoje ėjusių žmonių. „Neturintys pasitikėjimo asmenys ir priešai sudaro menką mažumą“, – partijos forume sakė LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas. Šiame suvažiavime J. Paleckis sulaukė kitų delegatų kritikos dėl principingumo ir idėjiškumo stokos, žr.: J. Paleckio 1941 m. vasario 7 d. kalba LKP(b) V suvažiavime, LYA, f. 1771, ap. 2, b. 3, l. 231–246; b. 86, l. 10; V. Kašauskienė, *Istorijos sąlygose. Justo Paleckio gyvenimo ir veiklos bruožai 1899–1980*, Vilnius, 2014, p. 392–394.

taip: „Draugai Sniečkus, Gedvilas ir Paleckis, ypač pirmasis iš jų, dirbti stengiasi, nors kaip vadovai turi daug trūkumų. Be asmeninių bruožų, jų darbai dabar daugiausia įtakos, ko gero, turi ankstesnės veiklos žymė.“¹³ M. Suslovas tikriausiai turėjo omenyje J. Paleckio ir M. Gedvilo liaudininkišką praeitį ir „buržuazinės Lietuvos“ įtaką jų pasaulėžiūrai, bet kaip žiūrėjo į J. Paleckio „nukrypimus“ – neaišku.

VKP(b) CK Propagandos ir agitacijos valdybos skyriaus vedėjo pavaduotojas Pavelas Kovanovas* ir VKP(b) CK Partinių organų tikrinimo valdybos sektoriaus vedėjas Aleksejus Kozlovas** 1946 m. gruodžio 17 d. parengė tarnybinį raštą VKP(b) CK sekretoriui Nikolajui Patoličevui***, kuriame informavo apie LKP(b) CK XI plenumą. VKP(b) CK aparato darbuotojai rašė: „<...> manome, kad būtina pranešti apie klaidingą Paleckio pasisakymą. Remdamasis atsitiktiniais faktais, kurie neatspindi tikrosios nacionalinių kadru padėties respublikoje, drg. Paleckis pareiškė, kad Lietuvos SSR

vyksta „nulietuvinimo“ procesas, t. y. rusai ir kitų tautybių kadrai esą išstumiantys lietuvius iš sovietinio ir ūkinio aparato. Drg. Paleckis nepagrįstai apkaltino partinę organizaciją netinkamu požiūriu į senąją inteligentiją. Taip pat jis išreiškė abejonę, ar galima vargingiesiems ir vidutiniokams valstiečiams suteikti žemės atimant ją iš buožių. Lietuvos KP(b) CK sekretorius drg. Sniečkus teisingai ir smarkiai sukritikavo drg. Paleckio pasisakymą.“¹⁴ Šį raštą N. Patoličevas nusiuntė susipažinti VKP(b) CK sekretoriams Aleksejui Kuznecovui**** ir Georgijui Popovui*****, kurie tuo metu buvo VKP(b) CK Organizacinio biuro nariai ir aktyviai dalyvavo valstybės valdyme. Taigi apie „klaidingus“ J. Paleckio pasisakymus iš karto buvo informuota aukščiausioji SSRS valdžia.

1950 m. lapkričio 16–19 d. LKP(b) CK VIII plenumas svarstė kolūkių stiprinimo ir pasirengimo rinkimams į vietines darbo žmonių deputatų tarybas eigos klausimus. A. Sniečkus plenumo tribūną panaudojo

* Pavelas Kovanovas (1907–1986) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) CK Propagandos ir agitacijos valdybos skyriaus instruktorius, skyriaus sektoriaus vedėjas (1944–1945), VKP(b) CK Propagandos ir agitacijos valdybos skyriaus vedėjo pavaduotojas (1945–1948).

** Aleksejus Kozlovas (1904–1992) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) CK Žemės ūkio skyriaus instruktorius (1943–1946), VKP(b) CK Propagandos ir agitacijos valdybos skyriaus vedėjas (1945–1948).

*** Nikolajus Patoličevas (1908–1989) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) CK narys (1941–1986), VKP(b) CK sekretorius (1946 m. gegužės 6 d.–1947 m. gegužės 24 d.), VKP(b) CK Organizacinio biuro narys (1946 m. kovo 18 d.–1947 m. gegužės 24 d.), VKP(b) CK Partinių organų tikrinimo valdybos viršininkas, Kolūkių reikalų tarybos prie SSRS Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas (1946 m. gegužės 3 d.–1947 m. gegužės 24 d.).

**** Aleksejus Kuznecovas (1905–1950) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) Leningrado miesto ir srities pirmasis sekretorius (1945–1946), VKP(b) CK Organizacinio biuro narys (1946 m. kovo 18 d.–1949 m. kovo 7 d.), VKP(b) CK sekretorius ir VKP(b) CK Kadru valdybos viršininkas (1946 m. kovo 18 d.–1949 m. sausio 28 d.). 1949 m. rugpjūčio 13 d. suimtas kaip vienas pagrindinių Leningrado bylos dalyvių. SSRS Aukščiausiojo Teismo karinės kolegijos 1950 m. rugsėjo 30 d. sprendimu nuteistas sušaudyti. Bausmė įvykdyta 1950 m. spalio 1 d.

***** Georgijus Popovas (1906–1968) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) CK sekretorius, VKP(b) CK Organizacinio biuro narys (1946 m. kovo 18 d.–1949 m. gruodžio 16 d.), tuo pat metu – VKP(b) Maskvos miesto komiteto pirmasis sekretorius, Maskvos Tarybos pirmininkas, SSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo narys ir deputatas (1946–1950). Valant partijos aparatą 1949 m. gruodžio 16 d. atleistas iš CK sektoriaus ir Organizacinio biuro nario pareigų.

puolimui prieš J. Paleckį ir M. Gedvilą. Po kelių dienų plenumo dalyvis VKP(b) CK Žemės ūkio skyriaus vedėjo pavaduotojas V. Jakuševas VKP(b) CK sekretoriams M. Suslovui ir Panteleimonui Ponomarenkai pateikė išsamią renginio ataskaitą¹⁵. Šis dokumentas daug ką pasako apie vidinę Kremliaus emisarų ir LKP(b) CK biuro sąveiką, galių santykį ir sprendimų priėmimo mechanizmą, tad toliau apsisistosime prie jo. Anot V. Jakušev, Maskvos pareigūnai, žinodami, kad A. Sniečkus savo pasisakyme nagrinės J. Paleckio ir M. Gedvilo „klaidas“, patarė pirmiausia uždarame posėdyje supažindinti su būsimo pranešimo turiniu LKP(b) CK biuro narius. Taip ir buvo padaryta. A. Sniečkus savo kalboje akcentavo „ideologinės ir praktinės veiklos klaidas“, kritikavo J. Paleckį už tai, kad šis nepasmerkė „buržuazinių nacionalistų“, nekviėtė su jais kovoti, gynė juos (kai kuriuos net tremiamus) ir tvirtino, kad žemės ūkio mokesčiai veda į valstiečių nuskurdinimą. Taip pat J. Paleckiui buvo reiškiamas kritika už „dideles klaidas“ knygoje „Tarybų Lietuva“, kad jis neatsiribojo nuo „praeities naštos“ ir nepadėjo LKP(b) CK biurui dirbti. Apie

M. Gedvilą A. Sniečkus sakė, kad šis neteisingai įvertino „klasių kovą“ kaime, kad jie abu su J. Paleckiu „klaidingai“ traktuoja darbo su lenkais klausimą, kad J. Paleckis, palaikomas M. Gedvilo, dažnai daro pareiškimus apie LKP(b) CK „perlenkimus“, nepripažįsta savo klaidų ir yra užsispyręs, o tai „labai neigiamai atsiliepia CK biuro darbui“¹⁶. Išklauses A. Sniečkaus pranešimą J. Paleckis pareiškė, kad plenumė nedera viešinti personalinių klausimų, kad biure ir plenumuose jų sąlygos nėra vienodos, kad A. Sniečkaus autoritetas visada nusvers jo autoritetą. Anot J. Paleckio, LKP(b) CK biure klausimai sprendžiami patylomis, slapta. „Aš ieškau teisingos partijos linijos, o pas mus – savivalė [orig. *отсебятина*. – M. P.]. Man bėda dėl aktyvumo, mane pjudo, tai susidorojimas su manimi.“ Tąkart biuro nariai – LSSR žemės ūkio ministras ir Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas Kazimieras Liaudis*, LKP(b) CK antrasis sekretorius Aleksandras Trofimovas**, LKP(b) Šiaulių apskrities komiteto pirmasis sekretorius Motiejus Šumauskas***, LKP(b) CK sekretorius kadru reikalams Danijilas Šupikovas****, LSSR Ministrų Tarybos

* Kazimieras Liaudis (1901–1989) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. KGB generolas majoras (1956), LKP(b) CK sekretorius, atsakingas už žemės ūkį (1944–1945), LKP(b) CK trečiasis sekretorius (1945–1947), LSSR žemės ūkio ministras ir LSSR MT pirmininko pavaduotojas (1947–1950), LKP(b) Klaipėdos srities komiteto pirmasis sekretorius (1950–1952), LSSR vidaus reikalų ministras (1953–1954), LKP(b) CK ir LKP(b) CK biuro narys (1940–1960). Ištikimas A. Sniečkaus rėmėjas, surusėjęs sovietinio mentaliteto komunistas.

** Aleksandras Trofimovas (1903–1980) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) CK Partinės kontrolės komisijos įgaliotinis Čitos srityje, Krasnodaro krašte ir Azerbaidžano SSR (1939–1946), LKP(b) CK antrasis sekretorius (1946 m. lapkričio 24 d.–1952 m. rugsėjo 22 d.), LKP(b) CK ir LKP(b) CK biuro narys (1946 m. lapkričio 24 d.–1952 m. rugsėjo 22 d.), SSKP CK aparato darbuotojas (1952–1954).

*** Motiejus Šumauskas (1905–1982) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. Valstybinės plano komisijos prie LSSR LKT ir LSSR MT pirmininkas (1944–1950), LKP(b) Šiaulių apskrities komiteto pirmasis sekretorius (1950–1953), LSSR MT pirmininko pavaduotojas (1953–1954), LKP(b) CK biuro narys (1953–1975). Beje, tuo metu M. Šumauskas dar nebuvo LKP(b) CK biuro narys, bet biuro posėdyje kažkodėl dalyvavo.

**** Danijilas Šupikovas (1906–1975) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. Kaip VKP(b) CK stytinis 1940 m. iš Baltarusijos atsiųstas į Lietuvą. LKP(b) CK Organizacinio instruktorių skyriaus vedėjas (1940–1941, 1942–1947), LKP(b) CK biuro narys (1940–1950), Lietuvos partizaninio judėjimo štabo Maskvoje viršininko pavaduotojas (1942–1944), LKP(b) CK kadru sekretorius (1947–1950), LKP(b) Vilniaus srities komiteto pirmasis sekretorius (1950–1952). 1953 m. atšauktas į Maskvą, dirbo SSSR MT.

pirmininko pavaduotojas Aleksejus Čistiakovas*, LSSR valstybės saugumo ministras Piotras Kapralovas** ir kt. – „pasisakė už tai, kad laikas J. Paleckio ir M. Gedvilo klaidas iškelti CK plenumė, nes jie nenori eiti koja kojon su partine organizacija“¹⁷.

Plenumo dalyviams išklausius A. Sniečkaus pranešimą, žodį gavo M. Gedvilas. Jis pripažino suklydęs vertindamas „klasių kovą“ kaime, bet kitus kaltinimus (dėl lenkų mokyklų, nepakankamos kovos su „buržuaziniais nacionalistais“ ir J. Paleckio palaikymo šiais klausimais) stengėsi paneigti. J. Paleckis pasisakydamas pripažino klaidą dėl nepakankamos kovos su „buržuaziniais nacionalistais“, taip pat klaidas brošiūroje apie 16-ąją lietuviškąją divizioną, bet kitais klausimais mėgino save pateisinti. Beje, Kremliaus emisarai kalbėjosi su J. Paleckiu dar prieš pranešimą. Tada J. Paleckį ir M. Gedvilą smarkiai sukritikavo LLKJS CK pirmasis sekretorius Antanas Raguotis, Marksizmo-leninizmo instituto direktorius Romas Šarmaitis ir kiti komunistai. Pirmininko paprašęs pasisakyti dar kartą, J. Paleckis, karštai gindamasis, sakė, kad plenumo dalyvių pasisakymai demagogiški, plenumas „užsiima dvėseliena“ (orig. *мертвечиной*), nagrinėja kažkokią „paistališką brošiūrėlę“. Kad pakeltų savo autoritetą, J. Paleckis vėl apeliavo į SSRS vadovus, prisiminė ir pacitavo VKP(b) CK sekretoriaus G. Malenkovo žodžius: „Mes pažįstam Paleckį kaip neramų, besijaudinantį, bolševikiškai ir aštriai keliantį klausimus, o tokie žmonės mums rei-

kalingi.“¹⁸ Anot V. Jakuševo, J. Paleckio pranešimas buvo „isteriškas ir demagogiškas“. Kremliaus atstovai rekomendavo A. Sniečkui surinkti biuro narius ir pasmerkti J. Paleckio pranešimą. Taip ir buvo padaryta. Kaip rašo ataskaitoje V. Jakušėvas, „išaiškėjo, kad prieš plenumo posėdį drg. Paleckis išgėrė ir buvo smarkiai įsiaudrinęs“. Baigiamojoje kalboje A. Sniečkus išsamiai aptarė kolūkinės statybos uždavinius ir pasmerkė J. Paleckio pranešimą. Priėmus plenumo rezoliuciją vėl buvo suteiktas žodis J. Paleckiui. Jis pareiškė pripažįstantis klaidas, kurias „atlaidžiai ir išsamiai atskleidė“ A. Sniečkus. „Užtikrinu plenumą, kad pateisinsiu partijos pasitikėjimą ir ištaisysiu klaidas“¹⁹, – sakė J. Paleckis.

„Manome, kad drg. Gedvilo ir Paleckio klaidų kritika Lietuvos KP(b) CK plenumė davė teigiamų rezultatų. Drg. Gedvilas ir Paleckis įsitikino, kad partijos aktyvas daugeliu klausimų jų nepalaiko ir kad jie privalo eiti koja kojon su partine organizacija. Be to, respublikos vadovaujančių darbuotojų klaidų kritika plenumė turi didelę auklėjamąją reikšmę“²⁰, – rašė V. Jakušėvas.

LKP(b) CK vienybė buvo atkurta, J. Paleckis pažemintas ir vėl priverstas susidvejinti, nes viduje klaidų nepripažino. Pažymėtina, kad A. Sniečkus, nors ir kritikavo J. Paleckį, vis dėlto sustodavo ties riba, už kurios prasidėtų organizacinės priemonės, t. y. šalinimas iš pareigų. Po smarkios J. Paleckio kritikos LKP(b) VIII plenumė A. Sniečkus užglaistė padėtį: „Mes neketiname imtis jokių organizacinių priemonių.“²¹

* Aleksejus Čistiakovas (1908–1972) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. LKP(b) Vilniaus miesto komiteto pirmasis sekretorius (1945–1950), LKP(b) CK biuro narys (1949 m. vasario 19 d.–1952 m. rugsėjo 22 d.), LSSR MT pirmininko pavaduotojas (1950–1958).

** Piotras Kapralovas (1906–1964) – sovietinis valstybės saugumo veikėjas, generolas majoras (1945). SSRS NKVD kontržvalgybos SMERSH skyriaus viršininko pavaduotojas (1943 m. birželio 7 d.–1944 m. liepos 26 d.), LSSR vidaus reikalų komisaro pavaduotojas (1944 m. liepos 26 d.–1947 m. gegužės 8 d.), LSSR valstybės saugumo ministro pavaduotojas ir 2N valdybos viršininkas (1947 m. gegužės 8 d.–1948 m. spalio 1 d.), LSSR valstybės saugumo ministro pavaduotojas (1948 m. spalio 1 d.–1949 m. balandžio 21 d.), LSSR valstybės saugumo ministras (1949 m. balandžio 21 d.–1952 m. kovo 31 d.).

Panašiai padėtis klostėsi ir 1952 m. rugsėjo 19–20 d. vykusiame LKP(b) XV plenumo. Po jame išsakytos gausios kritikos maisto pramonės ministras Kazimieras Andriatis pasiūlė atleisti J. Paleckį iš LKP(b) CK biuro narių. Plenumo dalyviai pritarė šiam siūlymui, bet A. Sniečkus užprotestavo pareikšdamas, kad netrukus bus partijos suvažiavimas, kuris ir tars principinį žodį²².

LKP(b) CK VII suvažiavimas vyko 1952 m. rugsėjo 22–25 d. Jame J. Paleckis vėl buvo puolamas už klaidas, „sunkinančias kovą su buržuaziniu nacionalizmu“. Kai svarstant suvažiavimo nutarimo projektą kažkas pasiūlė įrašyti nacionalistų globėjo pavardę, A. Sniečkus tam tvirtai pasipriešino ir tai nebuvo padaryta²³. Toks sustojimas prie ribos, už kurios būtų buvę imamasi administracinių priemonių, liudijo, kad A. Sniečkui buvo paranku turėti nuolat „klystantį“ biuro narį. Atlikdamas auklėtojo ir partijos linijos grynumo sergėtojo vaidmenį, A. Sniečkus galėjo jaustis kur kas saugiau.

NESĖKMINGOS GLOBĖJO PAIEŠKOS MASKVOJE

Lietuvos specifiką kaip argumentą koreguoti sovietizavimo kursą ir „kūrybingai ieškoti teisingos partijos politinės linijos“ J. Paleckis stengėsi panaudoti ieškodamas paramos Maskvoje. Keletas J. Paleckio laiškų atskleidžia jo siekį užmegzti asmeninį ryšį su A. Ždanovu (šis tuo metu turima įtaka konkuravo su SSRS Ministrų Tarybos pirmi-

ninko pavaduotoju G. Malenkovu), sukurti su juo klientelinius-patronažinius santykius, gauti jo palaikymą ir užtarimą LKP(b) CK biurui sprendžiant svarbius politinius klausimus, nuolat konfliktuojant su A. Sniečkumi ir kitais biuro nariais.

Pirmas laiškas A. Ždanovui rašytas 1947 m. sausio 17 d., praėjus porai mėnesių po LKP(b) CK XI plenumo. Jį parašyti J. Paleckį galėjo paskatinti konfliktas su A. Sniečkumi. J. Paleckis nusiuntė A. Ždanovui abiejų savo pasisakymų plenumo tekstus, nupasakojo pagrindines jų tezes, vėl paminėjo „lietuviškas sąlygas“, „Sovietų Lietuvos specifiką“ ir, laiško pabaigoje pareiškęs, kad „pas mus nėra aiškumo daugeliu politinių ir ūkinių klausimų“, kreipėsi su prašymu „imtis vadovauti respublikai ir padėti mums išsiaiškinti“. Šiame dokumente minimas J. Paleckio apsilankymas pas A. Ždanovą galėjo įvykti šiek tiek prieš 1946 m. spalio 5 d., kai atsiskaityti ir pasiaiškinti prieš VKP(b) CK Organizaciniam biurui priimant nutarimą „Dėl Lietuvos KP(b) CK darbo“ į Maskvą buvo iškviesti respublikos vadovai. Matyt, rimtai pažiūrėjęs į atsirusią priešpriešą, A. Ždanovas laišką nusiuntė susipažinti VKP(b) CK sekretoriams Aleksejui Kuznecovui, Georgijui Popovui ir VKP(b) CK Partinių organų tikrinimo valdybos viršininko pavaduotojui Genadijui Borkovui.

Antras laiškas A. Ždanovui²⁴ rašytas 1948 m. kovo 12 d. Jame J. Paleckis rizikingai griežtai sukritikavo ne tik LKP(b) CK propagandos ir agitacijos sekretorių Kazį Preikšą, o per jį – netiesiogiai ir A. Sniečkų, bet ir buvusį VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininką Vladimirą Ščerbakovą*, buvusį VKP(b) CK Lietuvos biuro narį (SSRS NKVD ir NKGB

* Vladimiras Ščerbakovas (1909–1985) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. Ekonomikos mokslų kandidatas, profesorius (1935). VKP(b) CK Kadrų valdybos atsakingasis organizatorius, VKP(b) CK Kadrų valdybos Partinių kadrų skyriaus vedėjas pavaduotojas ir vedėjas (1943 m.–1946 m. kovo 28 d.), VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininkas (1946 m. kovo 28 d.–1947 m. kovo 21 d.).

įgaliotinį Lietuvai) Ivaną Tkačenką*, iš Maskvos atsiųstus vadovaujančius darbuotojus ir VKP(b) CK inspektorius Lietuvai Michailą Kanunnikovą**, atvykusį panaikinus VKP(b) CK Lietuvos biurą ir vykdžiusį LKP(b) CK vadovybės politikos priežiūros funkciją. A. Ždanovas nurodė supažindinti su laišku visus VKP(b) CK sekretorius***. Dokumente minima I. Tkačenkos sufabrikuota LKP(b) Kauno miesto komiteto Kadru skyriaus vedėjo pavaduotojo Napoleono Vabalio ir šio skyriaus inspektorės E. Gronskaitės²⁵ baudžiamoji byla. Trūkstant įrodymų galiausiai ji buvo nutraukta. Laiške išsakytas siūlymas grąžinti į tėvynę tam tikrų grupių 1941 m. tremtinius LKP vadovybėje buvo precedento neturintis atvejis. J. Paleckio apeliavimas į „tikrą kolektyviškumą vadovaujant“, „rimtus principinius ginčus“ liudija ne tik autoritarinį A. Sniečkaus valdymo stilių, bet ir negalėjimą įgyvendinti kokių nors reikšmingesnių siūlymų, jeigu jiems nepritaria pirmasis sekretorius.

Iškalbinga J. Paleckio frazė, kad be A. Ždanovo pagalbos neįmanoma taisyti vadovavimo respublikai klaidų, atskleidžia šio sovietinio veikėjo bejėgiškumą siekiant daryti įtaką LKP(b) CK biuro politikos kursui²⁶. Apskritai skaitant šį laišką susidaro įspūdis, kad jį rašydamas J. Paleckis buvo praradęs savisaugos instinktą, o tai jam galėjo prastai baigtis. A. Ždanovas buvo aktyvus masinių J. Stalino represijų talkininkas ketvirtajame

dešimtmetyje, nors šito J. Paleckis galėjo nežinoti.

Kaip šiuos laiškus ir apskritai J. Paleckio politines pažiūras vertino vadovaujantys VKP(b) CK aparato darbuotojai ir pats A. Ždanovas? Šiek tiek informacijos šiuo klausimu suteikia VKP(b) CK Partinių organų tikrinimo valdybos darbuotojų 1948 m. kovo mėn. pažyma²⁷. Anoniminis pareigūnas teigia, kad kai kurias problemas J. Paleckis kelia pagrįstai, bet savo pareiškimuose LKP(b) CK biure, plenuose ir kitur „daro didelių klaidų“. Tai grindžiama jo pasisakymu apie valstybinio aparato nulietuvinimą, progresinius mokesčius ūkininkams ir kitais pavyzdžiais. Iškalbingiausias šios pažymos teiginys tas, kad, kaip tvirtinama, J. Paleckis „be reikalo, o dažnai ir žalingai diskutuoja“ apie „Lietuvos SSR ypatumus“. A. Sniečkaus ir kitų LKP(b) CK biuro narių išsakyta J. Paleckio pasisakymų ir veiksmų kritika įvertinta kaip teisinga. Neliko nepastebėta ir LSSR Ministrų Tarybos pirmininko M. Gedvilo „lūkuriavimo pozicija“ „nenormalių drg. Paleckio ir drg. Sniečkaus santykių“ fone. Simptomai, kad maždaug tuo pat metu VKP(b) CK Partinių organų tikrinimo valdyba, tikriausiai gavusi signalų iš Vilniaus, susidomėjo šio veikėjo praeitimi. Tai patvirtina M. Gedvilo autobiografinio straipsnio, 1930 m. kovo 21 d. pasirodžiusio savaitraštyje „Žemaitis“, kurio redaktorius jis tuomet buvo, vertimas į rusų

* Ivanas Tkačenka (1910–1955) – sovietinis valstybės saugumo veikėjas, generolas leitenantas. NKVD Stavropolio valdybos krašto viršininkas (1943 m. sausio 28 d.–1944 m. gruodžio 4 d.), SSRS NKVD ir NKGB įgaliotinis Lietuvos SSR (1944 m. gruodžio 14 d.–1947 m. kovo 21 d.).

** Michailas Kanunnikovas (1902–1984) – sovietinis partijos ir valstybės veikėjas. VKP(b) CK Kadru valdybos atsakingasis organizatorius, Kadru valdybos inspektorius (1942–1946), VKP(b) CK nuolatinis inspektorius Lietuvos SSR (1947–1951).

*** 1946–1949 m. buvo šie VKP(b) CK sekretoriai arba VKP(b) CK Sekretoriato nariai: A. Ždanovas (mirė 1948 m.), A. Kuznecovas (nušalintas 1949 m.), G. Malenkovas (iki 1946 m. gegužės 4 d. ir nuo 1948 m. liepos 1 d.), G. Popovas (iki 1949 m. gruodžio 16 d.), J. Stalinas, N. Patoličėvas (1946 m. gegužės 24 d.; pakeitė G. Malenkovą), M. Suslovas (nuo 1947 m. gegužės 24 d.; pakeitė N. Patoličėvą), N. Ponomarenka (nuo 1948 m. liepos 1 d.) ir Nikita Chruščiovas (nuo 1949 m. gruodžio 16 d.; pakeitė G. Popovą).

kalbą. Vertimo tekste kažkas iš VKP(b) CK vadovų pabraukė šią M. Gedvilo straipsnio pastraipą: „Prasidėjus revoliucijai džiaugiamasi kartu su kitais, kad pagaliau viršų paims laisvė, lygybė ir brolybė, bet greitai Rusijoje atsirado nauji „carai“ – bolševikai, kurie savo maloniomis priemonėmis nustūmė visą šalį į skurdą ir vergovę.“²⁸ Ko gero, šis dokumentas reiškė kompromituojančios medžiagos apie M. Gedvilą rinkimo pradžia, bet daugiau žinių apie tai nerasta. Deja, nieko negalima pasakyti ir apie A. Ždanovo reakciją į J. Paleckio laiškus. Tikriausiai iškalbinga tyla kartu buvo ir jo atsakymas.

IŠVADOS

Šaltinių analizė leidžia padaryti keletą išvadų. Galima tvirtinti, kad VKP(b) CK sekretoriai ir CK aparato padalinių vadovai atidžiai stebėjo J. Paleckio ir A. Sniečkaus bei pastarojo vadovaujamo LKP(b) CK biuro daugumos konfliktą, buvo susirūpinę nesveiku darbo klimatu LKP(b) CK vadovybėje. J. Paleckio politinius konfliktus lėmė jo tautinio komunizmo ideologijos apraiškos, vietininkiškumas, sankirta su griežtai marksistine klasine pozicija, kurios laikėsi A. Sniečkus ir dauguma LKP(b) CK biuro narių.

Nuorodos

¹ V. Tininis, *Sovietinė Lietuva ir jos veikėjai*, Vilnius, 1994, p. 214–215; V. Kašauskienė, *Istorijos sąspūsuose. Justo Paleckio gyvenimo ir veiklos bruožai. 1899–1980*, Vilnius, 2014, p. 497–504; V. Sirutavičius, „Ar buvo Justas Paleckis tautinis komunistas? (keli bruožai politinei biografijai. 1944–1953 metai)“, *Lietuvos istorijos studijos*, 2014, Nr. 34, p. 83–102.

² V. Sirutavičius, op. cit., p. 83–102.

³ Ibid., p. 102.

⁴ Plačiau apie tautinį komunizmą žr. V. Sirutavičius, „Tautinis komunizmas ir jo raiška. Istorio-

Galima teigti, kad J. Paleckio, įsitraukusio į rizikingą užkulisinį žaidimą, politinės „erezijos“ mėginant sušvelninti sovietizavimo politikos kursą, siūlymai įrašyti į darbotvarkę kai kuriuos tautinio komunizmo elementus VKP(b) CK vadovams atrodė ne tik nereikalingi, bet ir žalingi. J. Paleckio pažiūros neatitiko Kremliaus vadovybės nuostatų ir interesų, todėl nesulaukė pritarimo ir buvo vertinamos vienareikšmiškai neigiamai.

Kita vertus, A. Sniečkaus įgyvendinama Lietuvos sovietizavimo kryptis, partijos valdymo metodai iš esmės sutapo su principine SSRS vadovybės pozicija, generaline partijos linija, todėl grėsmė netekti pirmojo sekretoriaus posto jam buvo nedidelė.

J. Paleckio mėginimas konkuruoti su A. Sniečkumi sutvirtino pastarojo valdžią. LKP CK pirmasis sekretorius sąmoningai vengė imtis didesnių sankcijų prieš J. Paleckį, nesiekė atleisti jo iš einamų pareigų, nes jam tai buvo naudinga, kadangi potencialų Maskvos smūgį leido nukreipti į „eretiką“ ir „nacionalistą“ J. Paleckį. Pašalinus J. Paleckį iš politinės arenos, niekas nebūtų pridengęs A. Sniečkaus nuo galimų Kremliaus represijų. Nuolatinė konfrontacijos su J. Paleckiu įtampa leido A. Sniečkui reikštis kaip nepriekaištingam Maskvos politinės linijos įgyvendintojui ir taip įsitvirtinti LKP CK pirmojo sekretoriaus pareigose.

grafiniai problemos aspektai“, *Istorija*, 2013, Nr. 3, p. 48–58; S. Pons, „Stalin and the European Communists after World War Two (1943–1948)“, *Post-war Reconstruction in Europe. International Perspectives, 1945–1949*, Oxford, 2011, p. 124–129; M. Malia, *The Soviet Tragedy. A History of Socialism in Russia, 1917–1991*, New York, Oxford, 1994, p. 322.

⁵ VKP(b) CK Lietuvos biuro pirmininko M. Suslovo pranešimo LKP(b) CK IV plenumo 1944 m. gruodžio 27 d. stenograma, Rusijos valstybinis socialinės politinės istorijos archyvas (toliau – RVSPiA), f. 17, ap. 121, b. 368, l. 12.

⁶ M. Suslovo 1945 m. liepos 7 d. (ne anksčiau) ataskaita J. Stalinui apie VKP(b) CK Lietuvos biuro darbą, *ibid.*, f. 597, ap. 1, b. 2, l. 1–36.

⁷ J. Paleckio kalba LKP(b) VII plenumė, LYA, f. 1771, ap. 8, b. 10, l. 90–92.

⁸ VKP(b) CK Organizacinio biuro 1946 m. spalio 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos KP(b) CK darbo“, RVSPJA, f. 17, ap. 116, b. 277, l. 4–18.

⁹ J. Paleckio kalba 1946 m. lapkričio 23 d. LKP(b) CK XI plenumė, *ibid.*, ap. 121, b. 588, l. 2.

¹⁰ *Ibid.*, l. 1.

¹¹ A. Sniečkaus pasisakymas 1946 m. lapkričio 23 d. LKP(b) CK XI plenumo vakariniame posėdyje, LYA, f. 1771, ap. 9, b. 18, l. 231–240.

¹² J. Paleckio pasiteisinimas dėl A. Sniečkaus kritikos LKP(b) CK XI plenumė, RVSPJA, f. 17, ap. 121, b. 588, l. 3.

¹³ *Lietuvos sovietizavimas, 1944–1947 m. VKP(b) CK dokumentai. Dokumentų rinkinys*, Vilnius, 2015, p. 259.

¹⁴ VKP(b) CK Propagandos ir agitacijos valdybos skyriaus vedėjo pavaduotojo P. Kovanovo ir Partinių organų tikrinimo valdybos sektoriaus vedėjo A. Kozlovo 1946 m. gruodžio 17 d. tarnybinis raštas N. Patoliceviui, RVSPJA, f. 17, ap. 125, b. 405, l. 123–125.

¹⁵ VKP(b) CK Žemės ūkio skyriaus vedėjo pavaduotojo V. Jakuševio 1950 m. lapkričio 23 d. ataskaita M. Suslovui ir P. Ponomarenkai „Dėl LKP(b) CK plenumo“, *ibid.*, ap. 138, b. 162, l. 76–80.

¹⁶ *Ibid.*, l. 76–77.

¹⁷ VKP(b) CK Žemės ūkio skyriaus vedėjo pavaduotojo V. Jakuševio 1950 m. lapkričio 23 d. ataskaita

M. Suslovui ir P. Ponomarenkai „Dėl LKP(b) CK plenumo“, *ibid.*, l. 77.

¹⁸ *Ibid.*, l. 77–79; LKP(b) CK VIII plenumo stenograma, LYA, f. 1771, ap. 90, b. 23.

¹⁹ VKP(b) CK Žemės ūkio skyriaus vedėjo pavaduotojo V. Jakuševio 1950 m. lapkričio 23 d. ataskaita M. Suslovui ir P. Ponomarenkai „Dėl LKP(b) CK plenumo“, RVSPJA, f. 17, ap. 138, b. 162, l. 79.

²⁰ *Ibid.*, l. 80.

²¹ LKP(b) CK VIII plenumo stenograma, LYA, f. 1771, ap. 90, b. 23, l. 440.

²² V. Kašauskienė, *op. cit.*, p. 536.

²³ *Ibid.*, p. 545.

²⁴ J. Paleckio 1948 m. kovo 12 d. laiškas VKP(b) CK sekretoriui A. Ždanovui, RVSPJA, f. 17, ap. 122, b. 305, l. 18–22.

²⁵ Plačiau apie bylą žr. J. Grigalavičius, *Kai Lietuvoje šeiminkavo stalinistai. Atsiminimai. 1944–1953*, Vilnius, 1991, p. 31–36.

²⁶ J. Paleckio 1948 m. kovo 12 d. laiškas VKP(b) CK sekretoriui A. Ždanovui, RVSPJA, f. 17, ap. 122, b. 305, l. 18–22.

²⁷ VKP(b) CK Partinių organų tikrinimo valdybos pažyma „Dėl Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininko J. Paleckio laiškų VKP(b) CK apie LKP(b) CK vadovybės trūkumus“, *ibid.*, l. 8–9.

²⁸ VKP(b) CK Partinių organų tikrinimo valdybos 1948 m. dokumentas su M. Gedvilo autobiografinio straipsnio iš savaitraščio „Žemaitis“ (1930 m. kovo 25 d.) vertimu, *ibid.*, l. 16.

Gauta 2017 09 27

Lietuvos istorijos institutas,
Kražių g. 5, Vilnius

Mindaugas Pocius

ATTITUDE OF THE KREMLIN TOWARDS “HERESY” SHOWN BY J. PALECKIS IN 1946–1950

Summary

The aim of this article is, referring to the documents from Russian State Archive of Social Political History and other sources, to reveal how the leaders of the Central Committee of the All-Soviet Union Communist party (bolsheviks) and officers from the Central Committee apparatus valued manifestations of national communism demonstrated by Justas Paleckis and his conflicts concerning the issues of sovietization of Lithuania with Antanas Sniečkus. The other purpose of this paper is to find out whether J. Paleckis, emphasizing specific conditions in Lithuania and wishing to mitigate the course of sovietization, re-

ceived any support from the leaders in the Kremlin; why A. Sniečkus, who used to criticize J. Paleckis, did not try to remove him from the Politburo of the Central Committee of the Lithuanian Communist Party or dismiss him from the position of the chairman of the Presidium of the Supreme Council of Lithuanian Soviet Socialist Republic. This article presents efforts made by J. Paleckis in order to find allies in Moscow, establish patron-client type relationship with Andrei Zhdanov, a secretary of the Central Committee of the All-Soviet Union Communist party (bolsheviks).

The analysis of the sources allows us to draw some conclusions. It could be maintained that the secretaries of the Central Committee of the All-Soviet Union Communist party (bolsheviks) and leaders of divisions of the Central Committee apparatus closely watched the conflict displayed between J. Paleckis and A. Sniečkus and the majority of the Politburo of the Central Committee of the Lithuanian Communist party (bolsheviks) led by the latter. These communists were anxious for unhealthy working climate in the Central Committee of the Lithuanian Communist party (bolsheviks). J. Paleckis's political conflicts were caused by manifestation of his national communism ideology, tendency to take care of local interests and his intersection with strict Marxist classic position taken by A. Sniečkus and by majority of other members of the Politburo of the Central Committee of the Lithuanian Communist party (bolsheviks).

It could be stated that political "heresy" of J. Paleckis, who was involved into a risky political games behind the scenes in order to make efforts and mitigate the course of sovietization policy, and his proposals to write into the agenda some elements of national communism seemed to the leaders of the Central Committee of the All-Soviet Union Communist party (bolsheviks) not just unnecessary but even hazardous. J. Paleckis's attitude did not comply with provisions and interests of the authorities in the Kremlin,

therefore, his efforts were not supported and were valued only negatively.

On the other hand, the line of sovietization of Lithuania, to which A. Sniečkus adhered and his methods of governing the party, substantially coincided with the principal position of the authorities of the USSR, as well as with the general line of the Communist party, and, therefore, a prospect of losing the post of the first secretary of the Central Committee of the Lithuanian Communist party was negligible.

J. Paleckis's efforts to compete with A. Sniečkus strengthened the authority of the latter. The first secretary of the Central Committee of the Lithuanian Communist party deliberately avoided taking considerable sanctions against J. Paleckis, he did not seek to dismiss J. Paleckis from the position occupied. This would have not been beneficial to A. Sniečkus, because a potential strike from Moscow could be directed against J. Paleckis, a "nationalist" and "heretic". If J. Paleckis had been removed from the political arena, nobody would have covered A. Sniečkus against potential Moscow repressions. Continuous stress caused by confrontation with J. Paleckis allowed A. Sniečkus to manifest himself as a flawless implementer of political line of the Centre and, because of this, to enhance his position as the first secretary of the Central Committee of the Lithuanian Communist party.